

Når forkynner vi? Fra ordforkynnelse til totalformidling

Av Hans Austnaberg, Misjonshøgskolen

Abstract: The main subject of this article is how to define preaching. The author argues that preaching is a communication not only involving words but also life and deeds. The investigation works as the point of departure. The young people started out with conformity to the inherited understanding of preaching as words but, when challenged to reflection, opened up the concept to include the significance of how they live among their friends as perhaps the most influential preaching: love in action; goodness without second thoughts of recompensation. Such actions have a potential to reach far outside the church walls. In the second part of the article, the author presents some recent contributions on preaching, which challenge the inherited understanding of preaching only as speech. This is done without devaluating the words. Jesus is the model. His preaching combined words and deeds, as our preaching to young people also should do.

Key words: concept of preaching, youth, words and deeds, missional, content of preaching

Hva er «forkynnelse»?

Ord er ikke ubetydelige. Ordene vi bruker former oss. De gir oss forståelse av hvordan ting er – og bør være. Kjente ord gir trygghet. Kjente ord på ting vi er fortrolige med, gir oss en trygghet om at vår forståelse stemmer. Det skaper motstand i oss hvis noen problematiserer vår tilvante forståelse av ordene. Likevel kan nettopp en slik problematisering åpne opp for nye innsikter. Den kan gi inspirasjon og hjelp til å utføre oppgavene våre bedre.

Hva tenker du på når du hører ordet «forkynnelse»? Dette spørsmålet stilte jeg informantene mine. Bendik svarte: «Jeg ser for meg en mann som står og snakker i kirken.» Svaret understreker det som kanskje har vært en tradisjonell oppfatning av forkynnelse: Det er menn som holder på med det, og de gjør det ved å stå oppreist og snakke i kirken.

Hvordan skal vi innholdsbestemme ordet «forkynnelse»? Hva er forkynnelse – egentlig? Det er temaet for denne artikkelen. Spørsmålet er om vi ope-

rerer med et for smalt forkynnelsesbegrep, og jeg ønsker å problematisere vår tilvante oppfatning. Jeg vil argumentere for at innholdet i forkynnelsen må være videre enn det som er omtalt som den tradisjonelle oppfatningen. Det må være en formidling, en totalformidling av den kristne tro. Det betyr at forkynnelse ikke bare skjer fra prekestolen, men også i helt andre settinger.¹

Man kan spørre seg om det bare er en lek med ord å drøfte hva forkynnelse er. Er det ikke like godt å reservere begrepet til det talte ord, og heller finne andre formuleringer dersom en ønsker å uttrykke en formidling av kristen tro som også involverer liv og handling? På bakgrunn av det som er sagt over om hvordan ord former oss, vil jeg svare nei på dette spørsmålet. Jeg mener det er viktig å «fylle» ordene våre med et innhold som svarer til det vi ønsker at ordene skal uttrykke.

På første nettverkssamling i prosjektgruppen snakket vi lenge om hvordan vi kunne komme fram til en felles innholdsbestemmelse av ordet forkynnelse. Hva er forkynnelse? Når forkynner vi? Hvilket meningsinnhold i begrepet forkynnelse er det som fungerer åpnende når det gjelder presentasjonen av det kristne budskap til ungdom? Sammen søkte vi et ord som kunne fungere utfyllende i forhold til forkynnelse, og vi landet på «formidling» som et mulig alternativ. Formidling må da forstås slik at både sender- og mottakerfokuset er til stede, samtidig som innholdet i det som blir formidlet, blir vektlagt. Et budskap (innhold) er ikke formidlet (av en avsender) dersom ikke mottakeren har forstått innholdet i det som er forsøkt formidlet. Ordet formidling kan oppfattes som videre enn forkynnelse, og det gir heller ikke de samme assosiasjoner til «ord». Dermed skulle det være lettere å legge et innhold i ordet som både omfatter det vi sier, det vi gjør, og livet vi lever. Prosjektgruppen opplevde det viktig, særlig når konteksten er ungdomsarbeid, at ikke «ordene» får stå alene. Fellesskap kan ikke tenkes isolert fra forkynnelse. Heller ikke diakoni. Derfor valgte vi videre i prosjektet å benytte ordet «formidling» som utfyllende og klargjørende i tillegg til «forkynnelse», selv om disse to ordene brukes om hverandre som uttrykk for omtrent det samme meningsinnholdet. Vi har altså ikke lagt til side begrepet forkynnelse i det videre arbeidet, men ønsker å fylle ordet «forkynnelse» med et innhold som også inkluderer liv og handling, særlig når det gjelder forkynnelse for ungdom.

Arbeidet i første samling i prosjektgruppen gikk forut for intervjuundersøkelsen. Dermed hadde jeg en bestemt forforståelse av hvilket innhold i begrepet forkynnelse som prosjektarbeidet la opp til. Denne tok jeg med i møte med ungdommenes oppfatninger. Jeg vil i første hoveddel av denne artikkelen forsøke å oppsummere informantenes synspunkter på begrepet forkynnelse. Artikkelen har imidlertid et noe videre siktepunkt enn å kun presentere inter-

vjumaterialet. Målet er å reflektere over hvordan vi innholdsbestemmer begrepet forkynnelse, og min arbeidshypotese er at det er nødvendig med en utvidelse av begrepet til å omfatte mer enn ord. Problemstillingen kan formuleres slik: Hva er en relevant innholdsbestemmelse av forkynnelsesbegrepet i ungdomskontekst? I andre hoveddel av artikkelen vil jeg derfor, med bakgrunn i intervjumaterialets utvidelse av forståelsen av forkynnelse, presentere noe utvalgt litteratur som jeg mener kan gi antydninger til et svar på problemstillingen.

«De snakker om Jesus»

Siden forståelsen av begrepet forkynnelse var så sentralt i intervjuene, valgte jeg å fokusere på dette allerede i begynnelsen. Det gjorde jeg ved å stille ungdommene det åpne spørsmålet: «Hva ser du for deg når jeg sier ‘forkynnelse, kristen undervisning, kristen formidling’?» Selv om noen uttrykte en viss usikkerhet («vet ikke helt»), var det gjennomgående et fokus på formidling gjennom ord. Det kunne enten være direkte, som «andakt», eller mer indirekte ved at det å forkynne ble knyttet til personer eller steder. Liv knytter dette til det en kan kalle det «åndelige» området: «En prest, en kirke, en gudstjeneste og sånn», mens Mina i tillegg tenker at forkynnelse også er noe som for eksempel ungdomsskoleelever gjør når de snakker om Jesus med klassevenner:

Jeg ser litt for meg [menighetsleder] står og forteller om David og Goliat. Men så ser jeg også for meg ungdommer på ungdomsskolen som sier at de har snakket om Jesus med noen i klassen [...]. Jeg tror alle som snakker om Jesus med andre, forkynner, på en måte [...]. (Mina)

Forkynnelsen blir av Marcus knyttet til enetalen: «Forkynnelse [...] forbinder [jeg] med at det er en som snakker og at det ikke blir noen dialog.» Marit forstår også forkynnelse på denne måten, men samtidig tilføyer hun at «[...] det er mange måter å gjøre det på». Utsagnet hennes kan kanskje tolkes dit hen at hun åpner for at forkynnelse er mer enn ord.

Når ord alene ikke fungerer

Allerede før intervjuene hadde jeg bestemt meg for å komme med oppfølgings-spørsmål dersom ordfokuset i svarene ble overdøvende. Derfor utfordret jeg dem direkte ved å si noe i retning av: «Tenker dere at kristen forkynnelse er ord, eller kan det være mer enn det? Kan forkynnelse skje på andre måter?» Dette er et ledende spørsmål, preget av min forforståelse og den retningen vi i prosjektgruppen ønsket å styre prosjektet, og det kan derfor innvendes at jeg med et slikt oppfølgingsspørsmål la svar i munnen på informantene. Jeg opplevde likevel at jeg fikk dem til å aktivisere sine egne tanker og meninger.² I begynnelsen nølte flere med å gi svar, kanskje fordi de ikke helt forstod hva jeg siktet til med spørsmålet, eller kanskje fordi de faktisk helst forbandt forkynnelse med ord. Marcus, derimot, var en av dem som svarte kjapt og bekreftende:

Ja, ja. Alle verdier er ting du nesten ikke trenger å snakke så mye om. Hvis du prøver å følge mye av de handlingene og gjerningene som det står om, kan du gjøre veldig mye. Jeg synes personlig at hvis du gjør det, blir det mye lettere å komme i snakk med andre om det. For hvis du kun snakker om det og ikke gjør noe, så er ikke det like virkningsfullt. (Marcus)

Det synes her som handlingene gjør forkynnelsen virkningsfull på en måte som ordene ikke er i stand til. Likevel er ikke ord eller forklaring til det en gjør, uviktig. Det ligger et «hvis» i svaret, nemlig det å følge handlingene «det står om». Kan dette sikte til det som Bibelen sier om kristen livsførsel? Det er ikke noen selvfølge at det er samsvar mellom det Bibelen sier og livet en faktisk lever. I samtalen med ungdommene gikk jeg ikke nærmere inn på å innholdsbestemme hva kristen livsførsel er. Når Johannes sier at: «Vi prøver jo å være representative for kristendom, men det er ikke alltid så lett», synes det å innebære at han ser for seg noe som kan kalles en «kristen livsstil», men at det ikke alltid i praksis er lett å leve slik. Marit sier også at livet vi lever er en forkynnelse, og at det har mye å si, men hun presiserer at livsførselen ikke nødvendigvis peker i positiv retning:

Hvis du går ut og drikker den ene kvelden for eksempel, og går i kirken kvelden etterpå, og du treffer mest folk når du er full, for eksempel, vil jo de tenke sitt om det. Jeg sier ikke at det er galt. Men det er mange måter som du treffer folk på, mange måter som du gjør inntrykk på. Det har mye å si hvordan du viser deg selv, om du er ærlig, og om du kan stå for det du sier, og om det du sier, ikke er noe du drar ned over hodet på dem, men at du kan være ærlig og åpen. For de

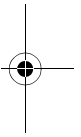
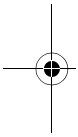
som ikke tror er det greit, du skal ikke tvinge deg/det på dem, for det blir ikke bedre av det, tror jeg. Du må møte dem der de er, og ta det som du føler er rett. (Marit)

Marit vil ikke gjøre seg til dommer over andres livsførsel, men poengterer at måten vi står fram på, er viktig. Hun understreker ikke minst nødvendigheten av ærlighet og i handling å kunne stå for det en sier.

Felleskapet kan også være forkynnelse, dersom det blir preget av en kjærlighet som vises i handling.

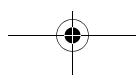
Sånn er det jo i det sosiale på [kristent arrangement] også, at du er positiv, at du ikke rakker ned på folk, at det skal være et positivt og trygt fellesskap. Det er også i seg selv en slags formidling om Gud, fordi vi har en slags kjærlighet til folk som man kanskje ikke har på en fest på Randaberg. At det ikke bare blir tomme ord, men at det faktisk vises i handlingene dine. (Mina)

Ordene kan bli tomme, men ordene kan også bli troverdige gjennom handling. Når ordene ikke fungerer, kan årsaken være at ordenes potensial ikke blir utnyttet. Eller det kan være at ordene ikke blir ledsaget av handlinger og liv som gir ordene fylde. Det synes som om ungdommene særlig ser for seg det siste.

Godhet forkynner

Mens vi snakket om hvordan det kristne budskapet kunne deles med andre, stilte jeg informantene et spørsmål som skulle lede tankene deres i retning av diakonale utfordringer: «Hvordan kan dere som menighet spre godhet til andre?» Ikke alle svarte umiddelbart, og noen syntes ikke å forbinde noe konkret med spørsmålet. Men flere av ungdommene henviste til «Godhetsfestivalen», en uke i august der menigheter i Stavanger stiller seg til disposisjon for byen for å gjøre alle slags tjenester. Dette er altså et menighetsinitiativ, som legger til rette for at enkeltpersoner og grupper kan vise godhet i handling overfor sitt nærmiljø. Det gjøres mot mennesker som signaliserer at de trenger hjelp, uavhengig om de er aktive i en menighet eller ikke. Det å få mulighet til å gjøre gode gjerninger for andre, synes å ha ført til et sterkt engasjement hos ungdommer som har deltatt. De fortalte med begeistring om gleden hos en gammel dame som fikk sølvtøyet sitt pusset, eller om en annen som fikk satt inn en stikkontakt nede ved golvet. Hun hadde ikke hatt lys i lampen på flere dager

fordi hun ikke klarte å bøye seg så langt ned. Gleden over å få gjøre noe for andre, og takknemligheten dette førte til, synes viktig for ungdommene. Dette menighetsinitiativet har utløst andre enkeltinitiativ ellers i året, om enn i mindre målestokk, og noen av ungdommene sier at dette helt klart kommer til å spre seg.

Sammenhengen spørsmålet ble stilt i, gjør at dette har noe med forkynnelse å gjøre. Aud kommenterte direkte at noen hadde stilt spørsmål ved om godheten bare var lokkemat for å få folk til å bli kristne: «Det var faktisk noen som tenkte det – ‘Å, dere skal bare ha godhetsfestival for å få folk inn i menigheten deres’ – prøve å få folk til å betale penger til din menighet.» På mitt oppfølgingsspørsmål om hvorfor de da viste godhet, svarte hun at det var fordi det er kjekt å hjelpe folk. Min oppfatning var at det lå et element av forkynnelse i dette. Ikke gjennom å bruke ord, men ved å vise at en viktig del av den kristne tro er å vise andre godhet. Det har en egenverdi og trenger ikke ledsages av et kristent «ord-vitnesbyrd».

[...] bare en liten godhet som å vaske en bil. Folk får helt sjokk når det står «gratis bilvask». Det skjer ikke ellers. Hvem er det som vasker bilen din inni og utenpå og legger på sånne glansgreier. Gratis! Du slipper å gjøre det selv. Jeg liker veldig godt godhet. (Aud)

I tillegg til den konkrete hjelpen disse gjerninger gir mennesker, synes det å ligge et motkulturelt element i bare det å gjøre godt for andre. Det er ikke vanlig ellers i samfunnet, så hvorfor skjer det her? Pirrer det nysgjerrigheten?

Forkynnelse som når utover egne grenser

For dem som ikke vet så mye om hvordan det er å være en kristen ungdom, kan måten en oppfører seg på, gi svar uten at de trenger å spørre. Slik resonnerer en av ungdommene. Noen av mine informanter har et klart fokus på at forkynnelsens hensikt er at andre skal få del i den kristne tro. Denne målsettingen er uavhengig av hvordan forkynnelse foregår. Magnus sier at det første han tenker på når han utfordres til å forbinde noe med forkynnelse, er at «[...] det er å prøve å få andre til å bli kristne, fortelle det til folk som ikke har hørt om det». I andre del av sitatet hans, er ord i fokus («fortelle»). Kanskje er forkynnelse ved ord også tilsiktet i første del, men ikke nødvendigvis. Marcus under-

streker at for å nå mennesker som er veldig imot kristendommen, må du vise hva troen innebærer. Det betyr at livet og det du gjør, blir viktig:

Og da blir de ofte mer interessert når de ser at du gjør mye bra [...] Men de som prøver å leve etter det – da blir det to forskjellige ting. Jeg tror at hvis du skal prøve å nå ut til folk som er veldig imot, eller forsøke å føre dem litt nærmere, så må du vise det som er bra med det. (Marcus)

De kristnes livsførsel kan gjøre mennesker interessert i å finne ut mer av hva kristendommen er. Det kan føre dem nærmere troen.

Ester gir en meget praktisk forklaring på hvorfor de kristnes liv er mest virkningsfull for personer som ikke er en del av kristne fellesskap: «Ja, det er klart at det er hvordan kristne lever som har mest å si for folk som ikke er kristne. De kommer jo ikke i kristne sammenhenger. Så de ser nok oftest på hvordan kristne lever.» Man når dem ikke med ord-forkynnelse. Dermed blir kristen livsførsel avgjørende for å nå videre ut over kristne fellesskap. Kristne ungdommer har en stor kontaktflate, ikke minst gjennom skolen, og der er måten de lever på en forkynnelse for ikke-kristne.

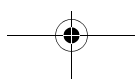
Marcus reflekterer over hvorfor forkynnelse gjennom livsførselen er særlig virkningsfull overfor personer som står utenfor kristne fellesskap:

Hovedsakelig gjør du folk nysgjerrige, og på en bra måte, når du gjør gode gjerninger blir folk litt sånn – «Hvem er dette her?» Hvis de finner ut at det er godt å være sammen med deg, så har du dem litt på kroken allerede. Da kan du alltid fyre av et par setninger. At du tar det som krydder. (Marcus)

Det å pirre nysgjerrigheten kan føre til at andre ønsker å finne mer ut av hvorfor kristen ungdom lever som de gjør. Forkynnelse gjennom vennskap er også nevnt her. Først må noen oppleve at det er godt å være sammen med deg. Deretter kan man fortelle hva som er bra med den kristne tro.

Kristen livsførsel fører ikke nødvendigvis ungdommer nærmere kristendommen. Magnus ser for seg muligheten for at de kristnes liv kan virke frastøtende og holde andre ungdommer borte fra troen, nettopp fordi kristne lever annerledes og ikke er med på festene i helgene. Resonnementet går på at det ikke blir oppfattet som tøft nok å ikke være med på fest, og dermed ønsker ikke ungdommene å bli kristne. Refleksjonen her er altså at de kristne ungdommenes liv mer holder folk borte fra troen enn tiltrekker dem.

Informantene poengterer gjentatte ganger viktigheten av kristen livsførsel, det å være «representative for kristendom». Kan en dermed si at god moral

er god forkynnelse? Er dette et krav ungdommene er blitt pålagt, eventuelt pålegger seg selv? Hvordan skal god moral forstås i forhold til tilgivelse og frelse? I luthersk teologi vil en si at gode gjerninger er en frukt av å ha tatt imot Jesu frelse. Jeg har ikke bedt informantene kommentere hvordan de oppfatter forholdet mellom tro og gjerninger, og finner heller ikke noen refleksjon om dette. Ungdommenes sterke understreking av livsførselen er likevel verdt å merke seg.

Ord, handling, liv – hva er viktigst?

Fra å begynne med et åpent spørsmål om hva ungdommene så for seg når de hørte begrepet forkynnelse/formidling, snevret jeg spørsmålet inn til det konkrete og personlige lenger ute i intervjuet: «Betyr kristen formidling i ord, handlinger eller liv mest for deg? Hvorfor?» Jeg gjorde dette for å utfordre dem på hva de selv tenkte om dette, og for å bevisstgjøre dem på hvilken form for forkynnelse som hadde mest virkning på dem selv. Minas svar synes representativt for flere av ungdommene:

For meg er det kanskje handlinger. Jeg har ufattelig mange taler også, hvor jeg tenker at den talen forandret livet mitt, men det som forandrer livet mitt i hverdagen og ikke bare på søndagen, er at folk ringer meg og spør om det går bra med deg, eller; jeg bare tenkte på deg, bare sender meg et postkort, gjør noe for meg, plukker opp pennalet mitt hvis det faller ned. Alle disse tingene gjør meg glad, og det er det som viser Guds kjærlighet innimellom, disse små tingene. Jeg tror ikke de hadde hatt den betydning uten ordene, som er viktige for at jeg skal tenke at det er Guds kjærlighet. For hvis ikke, hadde jeg ikke visst hva det var. Og det danner mye av grunnlaget ditt. Hvis ordene er steinen, så er handlingene sementen. De er livet, kan du si. Det blir litt sånn. Viktige på hver sin måte. (Mina)

Umiddelbart svarer de fleste at kristen tro som er konkretisert i handling, betyr mest for dem. Det knyttes særlig opp til hverdagslivet og går på både den formidlingen en er mottaker av, og den formidlingen en selv står for som kristen. Det er i hverdagen at andre ser hvem du er. Det at formidling gjennom handling eller livsførsel blir sett på som «hverdagskosten», utelukker imidlertid ikke at forkynnelse ved ord er viktig. Mina sier direkte at mange taler har ført til forandring i livet hennes, og hun understreker at ordene må tyde gjerningene. Først da kan handlingene bli tolket som Guds kjærlighet.

Jeg opplever at det hun prøver å si, er at ord og handling ikke må spilles ut mot hverandre. Noe av det samme finner jeg hos andre informanter. De veksler litt på hva som er viktigst av ord eller handlinger, og lander kanskje på at begge egentlig er viktige. Forkynnelse/formidling på forskjellige måter blir ikke sett på som motsetninger, men heller at de opptrer i et samspill. Ester er den som opplever forkynnelse ved ord som viktigst: «For meg som er kristen, betyr kanskje ord mest. Men for en som ikke er kristen, er det kanskje viktigst med handling og liv.» En tale eller andakt er noe som skjer på søndagen, eller som en liten del av en kveldssamling. Formidling gjennom livet en lever, har en helt annen varighet, og dette tidsaspektet synes å spille en rolle for hvilken type formidling informantene opplever har størst effekt. Kan en slutte av dette at det som foregår over lengst tid, har størst betydning?³ Det man kan kalle en totalformidling, synes å komme til syne her. Ordene må ledsages av handling og liv for å være virkekräftige. På samme måte må handling og liv tydes av ordene for at de skal peke på Guds kjærlighet.

En relevant innholdsbestemmelse av forkynnelsesbegrepet i ungdomskontekst

Fokus på ord sitter nok dypt hos de fleste som forbinder noe med begrepet forkynnelse eller skriver om det. Men det er også enkelte som gir begrepet en videre betydning. I artikkelen «Forkynnelse i ung kontekst» av Inge Westly (2002) synes det å ligge implisitt at forkynnelse først og fremst dreier seg om ord. Men i et avsnitt der forfatteren drar slutninger til ungdomsarbeid fra forskjellige modeller for kontekstualisering, sier han i tilknytning til praksismodellen: «Den nære sammenhengen mellom tale og handling kan også inspirere til en helhetlig forståelse av formidlingen: Ord og handling inngår i en helhet og utgjør til sammen en totalkommunikasjon.» (Westly 2002:29). Han hevder at en slik forståelse av formidlingen er et vesentlig aspekt i møte med ungdomskontekst. I vår sammenheng er det interessant at Westly argumenterer for en totalkommunikasjon, der ord og handling utgjør en helhet – forkynnelse i ord kan ikke isoleres fra handlingene og fellesskapet som omgir denne. utfordringen er å tenke dette sammen.

I saksorienteringen til Kirkemøtet 2005 *En misjonerende kirke* refereres det til Ungdommens kirkemøte, som sier at Gud har sendt sin kirke til verden fordi han ønsker at alle skal få del i hans rike og forstå hva dette riket gir oss del i. Så gis det en innholdsbestemmelse av forkynnelse: «Derfor må evangeliet forkyn-

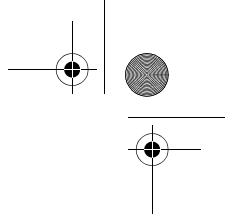
nes for alle gjennom dialog, deling og/eller nærvær.» (Kirkemøtet 2005:13). Denne setningen blir i det videre forklart som samtale, fortelling og omsorg. Altså gis det uttrykk for en forståelse av forkynnelse som omfatter både ord og handlinger, noe som også kommer fram andre steder i dokumentet (Kirkemøtet 2005:4, 6–7).

Hva er så en relevant forståelse av begrepet? Hvordan er det mulig å nærmere innholdsbestemme hva forkynnelse/formidling innebærer, med bakgrunn i ungdommenes oppfatninger? For å antyde et svar på dette vil jeg kort presentere tre nyere innspill fra litteraturen. Til slutt holder jeg fram Jesus som vårt forbilde i å sammenholde ord, handling og liv. Jeg tar utgangspunkt i funn i det presenterte materialet og prøver å utdype disse ved hjelp av innspillene.⁴

«Ord alene formår kun lidt»⁵

Ungdommene jeg intervjuet, var opptatt av ordenes betydning i forkynnelse, ikke minst for at de selv kunne lære mer om den kristne tro. Samtidig uttrykte de at livet og gjerningene taler sterkest. De som ikke hører forkynnelse i form av ord, ser likevel de kristnes liv, og det er deres forkynnelse. Også for dem selv betydde forkynnelse gjennom livet mest til hverdags. Hvordan er det mulig å beholde en sterk tro på forkynnelse gjennom ord, samtidig som begrepet åpnes opp slik at ord og handling kan utgjøre en helhet i det vi kaller forkynnelse?

Danske Leif Andersen skrev i 2006 boken *Teksten og tiden*, som han presenterer som en midlertidig bok om forkynnelsen, med fokus på tilhørere i stadig forandring. Et kapittel i boken presenterer ord og begrep som Det nye testamente bruker om forkynnelse. Illustrasjonen i starten er tre skisser til talerstoler med tittelen «Løgn». Talerstolene er formet som et menneskehode som spyr en flod ut av munnen (Andersen 2006:129), og illustrerer at det postmoderne menneske har en dyp mistillit til ord, en ordforakt. Folk er trette av store ord og tomme ord. Andersen hevder at dette trekket ved dagens tilhørere er noe av det forkynnere gjør vel i å merke seg. Hvordan kan så dette forenes med kristendommens vekt på ord som det middelet Gud åpenbarer seg gjennom? Det vil si gudsordet i skapelsen (Sal 33,6), troen som kommer av budskapet en hører (Rom 10,17). Andersen konkluderer med å si at han tror på den betydningen ord har fordi det ikke er tilfeldig at Gud har meddelt seg i ord. Men han sier også at hvis ordet blir rendyrket, har ordet ingen kraft. Gud meddelte seg ikke bare i ord, han har også meddelt seg i Ordet, Jesus Kristus (Joh 1,12): «Og Jesus meddelte sig ikke bare i ord. Det var ofte hans handlinger før

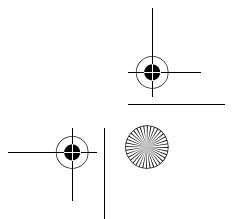
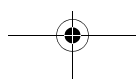
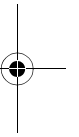
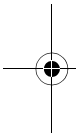
hans ord, der fik skarerne til at lytte.» (Andersen 2006:138). Andersen definerer forkynnelse som «[...] kommunikasjon av den bibelske tekst» (Andersen 2006:139), og han skjeler ikke mellom preken og forkynnelse. Han ser behov for en fornyelse av prekenen, men det må omfatte all kommunikasjon og formidling i menigheten og gjelder ikke bare en språklig oppdatering. Et hovedpunkt for Andersen er at når en skal presentere Det nye testaments kategorier for forkynnelse, er det ikke nok å ramse opp ord som på forskjellige måter uttrykker det å preke. Man må også se en større helhet, der hyrdetjeneste, diakoni og dialog blir bestemmende for forkynnelsens selvforståelse.

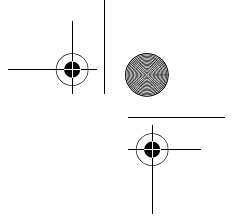
Slik jeg forstår Andersen, prøver han å fastholdene ordene som en avgjørende viktig bestanddel i kristen forkynnelse. Samtidig ønsker han å ta dagens mennesker på alvor i deres ordtretthet. Ordene må inngå i en større helhet der livets mange sider tas på alvor. Tjeneste for andre og samtale som tar den andre på alvor, blir viktige bestanddeler i det å forkynne.

Tvetydig og antydende formidling

Én måte å få ungdommer som står utenfor kristne fellesskap interessert i kristen tro på, er å gjøre dem nysgjerrige på kristendommen. Bakgrunnen for slike utsagn fra informantene antar jeg er deres opplevelse av at mange ungdommer ikke synes å være interessert i det som har med kristendom å gjøre, i alle fall ikke å høre om hva kristen tro egentlig dreier seg om. Dersom en da kan få dem til å bli forundret, stille spørsmål og få pirret nysgjerrigheten, kan det være en måte å føre dem nærmere kristen tro på. Informantene nevnte særlig at de kristnes livsførsel kunne føre til dette.

I boken *Ambiguous evangelism* (Mayo et al. 2004) er forfatterne opptatt av hvordan det er mulig å nå ungdommer som praktisk talt er uten kunnskap om kristendom («pre-non-Christians») med det kristne budskapet. Deres påstand er at dette best kan skje gjennom tvetydighet og det antydende («ambiguity»), og de hevder at den kristne troens innhold bør presenteres «[...] playfully, through story, in an understated manner, and through dialogue» (Mayo et al. 2004:73). «Spill/lek» betyr å gi folk mulighet til å utforske hva kristendom er. Det utfordrer forestillingsevnen og inkluderer prøving og feiling, i et inkluderende miljø med mye humor. Historier kan fortelles med ord, men kan like gjerne være i andre former, for eksempel en film. Fortellinger hjelper mennesker å skape mening i det som skjer i egne liv, de har mulighet for å gå inn i fortellingen og bli ett med handlingen. «Å ikke si alt om en ting» gir folk rom for

egne refleksjoner og antydningssvare. Hvorfor skal forkynneren alltid selv konkludere og gi svar? Kan det usagte/nysgjerrigheten lede til et ønske om å utforske videre? En antydningssvare måte å forkynne på skaper behov for samtale. Samtalen må ha en form som gir rom for undring og uferdige svar. Den må være preget av ydmykhet og en fortløpende vurdering av hva som må bli sagt, og hva som ikke trenger å bli sagt (Mayo et al. 2004:75–93).⁶

Hvordan står disse tankene i forhold til vår problemstilling om hva som er en relevant innholdsbestemmelse av forkynningsbegrepet i ungdomskontekst? Jeg tror at tradisjonell ordforkynnelse kan lære mye av disse innspillene om tve-tydighet, utfordring av forestillingsevnen, fortelling av historier, «det å ikke si alt» og samtaleformen. Det handler om hvordan vi bruker ordene. Men kanskje kan et forkynningsbegrep som også omfatter handlinger og livsførsel i enda større grad skape nysgjerrighet og et ønske om å utforske videre. Handling og liv kan tolkes på forskjellige måter. Det vi vil oppfatte som feiltolkninger, kan lett skje, men den sjansen må kanskje en forkynnelse som ønsker å være antydningssvare, ta?

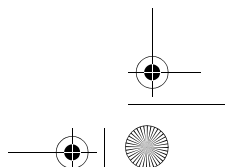
Boken *Ambiguous evangelism* er skrevet med tanke på mennesker som har svært lite reell kristen kunnskap. Manglende kristen kunnskap blant ungdommer var også et aspekt flere av informantene nevnte som en spesiell utfordring. Kanskje det gjør denne boken enda mer aktuell i en ungdomskontekst?

Et omfattende oppdrag

Fokuset i Church of England på «mission-shaped church» i den senere tid har ført til stor kreativitet og omfattende publisering. Utgangspunktet er en erkjennelse av kristendommens radikale tilbakegang i samfunnet og et sterkt ønske om å nå nye generasjoner med det kristne budskapet. I vårt prosjekt ønsker vi å utforske hva det misjonale perspektivet kan bety når det gjelder forkynnelse for ungdom. I boken *Young people + mission* (Booker & Booker 2007) defineres noen områder som kaller på kirkens misjonsaktivitet: En del av oppgaven er å kunngjøre nyhetene om Guds rike og lære, døpe og gi næring til nye troende. Like viktig er det å møte menneskers nød i tjeneste drevet av kjærlighet, søke å endre urettferdige strukturer i samfunnet og arbeide for å opprettholde og fornye livet på jorden (Booker & Booker 2007:xii).

Det handler om kirkens misjon og ikke om forkynnelse i og for seg. Men hvis disse områdene sier noe overordnet om kristnes oppgaver i verden, har det likevel relevans for en innholdsbestemmelse av forkynnelse. Forfatterne ser en

44 Når forkynner vi? Fra ordforkynnelse til totalformidling

fare i å redusere misjon til bare ett av disse områdene, for eksempel til bare å forkynne omvendelse fra synd eller bare å arbeide for mer rettferdige strukturer i samfunnet. Et helhetssyn der alle elementer har sin plass og er viktige, har større potensial for å tiltrekke seg nye mennesker enn f.eks. et ensidig omvendelsesfokus (Booker & Booker:xi–xiv). Jeg mener et slikt helhetssyn på kirkens oppgaver i verden også kan overføres på spørsmålet om innholdsbestemmelse av begrepet forkynnelse. En ensidig ordforståelse har mindre potensial enn en forståelse der ord, handling og liv virker sammen i en helhet.

Jesus som modell

Hebreerbrevet starter med ordene: «Mange ganger og på mange måter har Gud i tidligere tider talt til fedrene gjennom profetene. Men nå, i disse siste dager, har han talt til oss gjennom Sønnen.» (Hebr 1,1–2). Gud har talt. Gud meddeler seg ved hjelp av ord. Derfor er ord viktige. Men Gud meddeler seg ikke bare gjennom ord. Når det heter at Gud «[...] har talt til oss gjennom Sønnen», betyr det at Guds tale har fått et konkret og jordnært innhold. Jesus var et fullverdig menneske som levde på denne jorden. Han spiste, sov, ble trett og sulten. Johannesprologen uttrykker på en billedlig måte at Jesus er fra begynnelsen; han var hos Gud og var Gud (Joh 1,1). Men Gud ga seg til kjenne gjennom inkarnasjonen: «Og Ordet ble menneske og tok bolig iblant oss [...]» (Joh 1,14). Gjennom Jesus har Gud vist oss hvem han er (Joh 1,18). Gud har meddelt seg gjennom både ord og handling, gjennom livet til sin Sønn Jesus Kristus.

Da Jesus viste seg for disiplene etter oppstandelsen, sendte han dem til menneskene med følgende ord: «Som Far har sendt meg, sender jeg dere.» (Joh 20,21). Disse ordene har konsekvenser for hvordan vi forstår forkynnelse. Da Far sendte Jesus som formidler av Gud, «talte han» til oss gjennom handling. Ord og handling ble ett. Disiplene var sammen med Jesus i tre år. De hørte hvordan han talte om Gud. De så hans kjærlighetsgjerninger. De opplevde hans omsorg, for dem og for andre mennesker. Da Jesus sendte sine disipler som formidlere av Gud, sa han at det skulle skje på samme måte som Far hadde sendt ham til verden. Det var ikke begrenset til ord, men omfattet ord, liv og gjerning i en helhet. Jesu forbilde er det som for meg klart formidler at vår forståelse av forkynnelse ikke kan begrenses til ord i en tale eller andakt. Tar vi Jesu eksempel på alvor, må vår forkynnelse ligne hans.

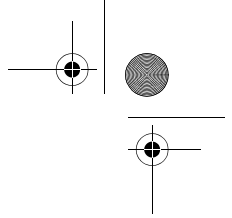

Avslutning

Forkynnelse som kristen totalformidling utfordrer meg som forkynner. Kanskje det presser meg utover mine grenser? Trodde jeg at forkynnelse kunne begrenses til bare ord? La det være sagt at ordene har en nødvendig og viktig plass i en totalformidling. Ikke tomme ord, men ord som er fylt med innhold, som beveger, som tar inn over seg tilhørernes erfaringer, tydende ord. Men hva med livet utenom andakten, på utsiden av prekestolen? Det er ikke nok å lese fra Bibelen og «snakke om Jesus». Ungdom sitter med spørsmålene: «Mener du virkelig dette? Gjør det noen forskjell i ditt eget liv?» (Daniel 2006:40, min oversettelse). Vis at du mener det! Gjør det! La oss få se at ditt liv avspeiler det du sier! Dette er utfordrende. Kanskje en ny byrde? Kanskje sprenges grenser? Samtidig er det når man er i ferd med å utfordre sine egne grenser at muligheten for ny erkjennelse, ny innsikt og nye initiativ kan vinnes.⁷ En mer helhetlig forståelse av hvordan vi innholdsbestemmer begrepet forkynnelse kan gi en fornyet relevans av forkynnelse i ungdomskontekst.

Sluttnoter

- 1 Spørsmålet om en innholdsbestemmelse av forkynnelse er også tatt opp i innledningen til boken *Vil du meg noe? Forkynnelse for ungdom* (2004) skrevet av fem ungdomspres-ter. De sier at hele kirkens oppdrag kan ses på som forkynnelse og er enige i at «[...] alt vi er og gjør» og ikke bare ordene forkynner. Likevel begrenser de seg i publikasjonen til «[...] i hovedsak å fokusere på 'det å snakke' til ungdom» (Barsnes et al. 2004:4).
- 2 Det kvalitative forskningsintervju kan karakteriseres som en skapende dialog, og samspillet mellom intervjuer og informanter kan gi nye innsikter. Derfor mener jeg det er relevant å utfordre informantene. Jf. artikkelen «Presentasjon av undersøkelsen» i denne boken, under deloverskriften «Kvalitativ undersøkelse».
- 3 Se til dette Steve Griffiths' artikkel «The importance of brief encounters» i denne boken, som argumenterer for at «kairos»-tid er viktigere enn «chronos»-tid i ungdomsarbeidet. Mine funn synes å vise hvor viktig det er med formidling over tid, og understreker slik «chronos»-aspektet.
- 4 Jeg gir ikke i det følgende noen nøyere beskrivelse av hva «ungdomskontekst» innebærer. Ordet er her brukt om den målgruppen prosjektet sikter mot, og rent konkret relaterer det til de elementene jeg har presentert fra undersøkelsen blant 15–18-åringene.
- 5 Andersen 2006:131.
- 6 Jf. Bård Mælands artikkel i denne boken, der han mer utdypende gjengir deler av *Ambiguous evangelism*.
- 7 Jf. artikkelen til Paul Otto Brunstad i denne boken, som tematiserer grensen både som risikosone og voksterområde.

Referanseliste

- Andersen, L. (2006). *Teksten og tiden. En midlertidig bog om forkyndelsen*. Menighetsfakultetets Videnskabelige Serie nr. 10 (bind I, vol. 1). Fredericia: Kolon i samarbeid med Credo.
- Barsnes, H., Hegertun, A., Holte, M. L., Tveitereid, K., Weider, E. (2004). *Vil du meg noe? Forkynnelse for ungdom*. Oslo: IKO-forlaget.
- Booker, A., & Booker, D. (red.). (2007). *Young people + mission: A practical guide, good news for young people*. London: Church House Publishing.
- Daniel, T. (2006). Easter preaching to young adults. *Journal for Preachers*, 29(3), 36–41.
- Kirkemøtet. (2005). *En misjonerende kirke*. Lastet ned 26. februar 2007 fra www.kirken.no/?event=DoLink&NodeID=225052005
- Mayo, B., Savage, S., & Collins, S. (2004). *Ambiguous evangelism*. London: SPCK.
- Westly, I. (2002). Forkynnelse i ung kontekst. *Halvårsskrift for praktisk teologi*, 1, 27–39.

